

**KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
BIURO SZKOLENIA**

**PROGRAM SZKOLENIA
KIEROWCÓW – KONSERWATORÓW
SPRZĘTU RATOWNICZEGO OSP**

Warszawa 2015

Opracowanie merytoryczne:

st. bryg. Ireneusz KRÓLIK – KG PSP
st. bryg. Tomasz NACZAS – KG PSP
st. bryg. Janusz SZYLAR – KW PSP Warszawa
bryg. Robert ŁAZAJ – CS PSP Częstochowa
mł. bryg. Krzysztof RASZEWSKI – KW PSP Łódź
st. kpt. Witold CHOJNACKI – KW PSP Kraków

Opracowanie metodyczne:

Magdalena STAJSZCZAK – KG PSP
st. kpt. Witold CHOJNACKI – KW PSP Kraków

SPIS TREŚCI	3
I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1. Cel szkolenia	4
2. Sylwetka absolwenta	4
3. Warunki przyjęcia na szkolenie	5
4. Uprawnienia	5
II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO	5
1. Organizacja szkolenia	5
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	5
3. Plan nauczania	7
III. TREŚCI KSZTAŁCENIA	8
1. Prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego	8
2. Charakterystyka podstawowych samochodów pożarniczych	8
3. Zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia i ustawiania samochodów pożarniczych	8
4. Eksploatacja motopomp i autopomp oraz pomp stosowanych w OSP	9
5. Obsługa techniczna samochodów pożarniczych	9
6. Eksploatacja agregatów prądotwórczych i osprzętu	9
7. Eksploatacja hydraulicznych i pneumatycznych zestawów ratowniczych	10
8. Eksploatacja ratowniczego sprzętu mechanicznego	10
9. Eksploatacja sprzętu ochrony dróg oddechowych	10
10. Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych	11
11. Egzamin	11
IV. LITERATURA	12

.....

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie kierowców - konserwatorów sprzętu OSP do wykonywania zadań operatora sprzętu, do obsługi samochodów pożarniczych oraz urządzeń z silnikami spalinowymi, stanowiących wyposażenie OSP, a także do konserwacji i drobnych napraw mających na celu utrzymanie pełnej sprawności sprzętu ratowniczego OSP.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

a) w sferze poznawczej:

- wymienić prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego;
- scharakteryzować podstawowe samochody pożarnicze;
- omówić standardy wyposażenia samochodów pożarniczych;
- wskazać zasady BHP podczas obsługi sprzętu silnikowego.

b) w sferze praktycznej:

- przygotować do pracy hydrauliczne urządzenia ratownicze, agregaty prądotwórcze i sprzęt mechaniczny;
- przygotować do pracy motopompy i autopompy pożarnicze;
- uruchomić i obsłużyć pompy i autopompy pożarnicze;
- obsługiwać w czasie działań ratowniczych i szkolenia urządzenia mechaniczne będące na wyposażeniu OSP;
- prowadzić dokumentację sprzętu znajdującego się na wyposażeniu OSP;
- prowadzić korespondencję radiową.

c) w sferze motywacyjnej mieć ukształtowane postawy:

- zdyscyplinowania;
- odpowiedzialności za powierzony sprzęt ratowniczy
- odpowiedzialności za zdrowie i życie własne, innych ratowników, osób zagrożonych;
- odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

Kandydat na szkolenie powinien posiadać:

- skierowanie wg. wzoru określonego w „Zasadach organizacji szkoleń członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych”;
- wiek - nie przekroczone 65 lat;
- prawo jazdy co najmniej kat. B;
- potwierdzenie ukończenia szkolenia podstawowego strażaków ratowników OSP wg programu z 2015 roku lub spełnienie równorzędnych wymagań zgodnie z programem szkolenia z 2006 roku.

4. Uprawnienia

Ukończenie szkolenia upoważnia do eksploatacji i obsługi wyposażenia technicznego przewidzianego w programie szkolenia, w ramach wykonywania działań ratowniczych w macierzystych jednostkach OSP, o ile zostaną spełnione następujące warunki:

- w ramach szkolenia strażak nabył wiedzę i umiejętności w zakresie eksploatacji i obsługi danego wyposażenia technicznego;
- nie są wymagane dodatkowe uprawnienia państwowe na eksploatację i obsługę wyposażenia technicznego;
- strażak zapoznał się z instrukcją obsługi danego wyposażenia technicznego w jednostce macierzystej OSP.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

1. Szkolenie należy przeprowadzić zgodnie z „Zasadami organizacji szkoleń członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych”.
2. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna, trwająca 45 minut. Dopuszcza się łączenie dwóch jednostek lekcyjnych.
3. Na realizację programu szkolenia przewidziano 28 godzin zajęć dydaktycznych, w tym:
  - **zajęcia dydaktyczne – 23 godziny dydaktyczne;**
  - **egzamin – 5 godzin dydaktycznych.**
4. Warunkiem ukończenia szkolenia jest zaliczenie egzaminu końcowego, składającego się z części teoretycznej i praktycznej.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

1. Szkolenie może odbywać się w systemie dziennym bądź zaocznym, przy czym wielkość grupy uczestników szkolenia nie może przekraczać 40 osób. Zajęcia praktyczne należy prowadzić w grupach (4-8 osobowych), stosownie do realizowanej tematyki.

2. Należy zapewnić warunki do realizacji celów dydaktycznych poprzez stosowanie różnorodnych form organizacji procesu nauczania. Skuteczność procesu dydaktycznego wymaga łączenia metod podających z metodami aktywizującymi.
3. W procesie nauczania należy uwzględniać obowiązujące zasady nauczania oraz racjonalnie łączyć różne metody nauczania.
4. W procesie kształtowania umiejętności słuchaczy powinny wystąpić następujące etapy:
  - uświadomienie słuchaczom nazwy i znaczenia danej umiejętności;
  - sformułowanie na podstawie opanowanych wiadomości reguł, algorytmów postępowania;
  - pokaz wykonania danej czynności przez instruktora;
  - wykonanie pierwszych czynności przez słuchacza pod stałą kontrolą instruktora;
  - systematyczne i samodzielne wykonywanie przez słuchacza ćwiczeń odpowiednio rozłożonych w czasie.
5. Podczas planowania zajęć praktycznych należy zwrócić uwagę na ich właściwą organizację, a w tym w szczególności na zapewnienie:
  - odpowiednio przygotowanej pozoracji zdarzenia/sytuacji do założenia;
  - niezbędnego sprzętu;
  - właściwych warunków bezpieczeństwa i higieny pracy.
6. Ćwiczenia prowadzić należy w różnych warunkach terenowych (teren otwarty, teren zurbanizowany, przestrzeń ograniczona, różne ukształtowanie terenu, instalacje technologiczne, zbiorniki, ciek wodne) i atmosferycznych.
7. Zajęcia praktyczne należy poprzedzić odprawą instruktorsko-metodyczną, którą prowadzi kierownik ćwiczeń. Celem odprawy jest zapoznanie słuchaczy z tematyką i celem ćwiczeń, omówienie ich przebiegu oraz wskazanie zagrożeń mogących wystąpić podczas realizacji zajęć.
8. W czasie trwania ćwiczeń instruktor na bieżąco kontroluje w grupach poprawność wykonywania zadań i koryguje zauważone błędy i nieprawidłowości. Na zakończenie ćwiczeń, w ramach instruktażu końcowego, instruktor podsumowuje zajęcia, sprawdza stopień przyswojenia wiedzy i umiejętności, analizuje i omawia popełnione w czasie ćwiczeń błędy i przyczyny ich występowania oraz wskazuje prawidłowy sposób wykonania zadania.
9. Zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy powinny być zintegrowane z tematyką prowadzonych zajęć. W procesie nauczania należy zwracać uwagę na istniejące lub mogące wystąpić zagrożenia oraz wskazywać na sposoby bezpiecznego wykonywania zadań.
10. Należy inspirować słuchaczy do systematycznego uaktualniania, pogłębiania i rozszerzania wiedzy, a zwłaszcza w toku dalszego doskonalenia umiejętności, prowadzonego w jednostkach macierzystych oraz w formie samokształcenia kierunkowego z zastosowaniem e-learningu.
11. Szczegółowe zalecenia i wskazówki metodyczne znajdują się przy poszczególnych tematach.

3. Plan nauczania

L.p.	Temat	T	P	R
1.	Prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego	1	-	1
2.	Charakterystyka podstawowych samochodów pożarniczych	1	-	1
3.	Zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia i ustawiania samochodów pożarniczych	1	-	1
4.	Eksploatacja motopomp i autopomp oraz pomp stosowanych w OSP	4	6	10
5.	Obsługa techniczna samochodów pożarniczych	1	1	2
6.	Eksploatacja agregatów prądotwórczych i osprzętu	1	1	2
7.	Eksploatacja hydraulicznych i pneumatycznych zestawów ratowniczych	1	1	2
8.	Eksploatacja ratowniczego sprzętu mechanicznego	1	1	2
9.	Eksploatacja sprzętu ochrony dróg oddechowych	1	-	1
10.	Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych	1	-	1
11.	Egzamin	1	4	5
	Razem	14	14	28

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Prawa i obowiązki kierowcy samochodu pożarniczego – 1T

Materiał nauczania:

Postanowienia kodeksu drogowego w odniesieniu do samochodów uprzywilejowanych. Zasady jazdy w kolumnie. Uprawnienia kierowcy.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić zadania kierowcy po ogłoszeniu alarmu;
- odebrać polecenie wyjazdu;
- wymienić obowiązki kierowcy po zajęciu miejsca w samochodzie;
- omówić zasady poruszania się pojazdu uprzywilejowanego na drogach stosownie do postanowień kodeksu drogowego;
- omówić zasady jazdy w kolumnie.

2. Charakterystyka podstawowych samochodów pożarniczych – 1T

Materiał nauczania:

Podział pojazdów pożarniczych. Podstawowe dane techniczne i eksploatacyjne samochodów pożarniczych. Standardy wyposażenia. Dokumentacja pracy sprzętu silnikowego.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- scharakteryzować pojazdy pożarnicze;
- omówić standardy wyposażenia samochodów pożarniczych;
- dokumentować pracę pojazdu i sprzętu silnikowego;
- wymienić podstawowe dane taktyczno - techniczne i eksploatacyjne najczęściej użytkowanych przez OSP samochodów pożarniczych;
- opisać podstawowe wyposażenie w/w samochodów;
- wykorzystać parametry techniczne sprzętu podczas działań ratowniczych.

3. Zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia i ustawiania samochodów pożarniczych – 1T

Materiał nauczania:

Zasady bezpieczeństwa dotyczące dojazdu i miejsca ustawienia pojazdu w czasie działań ratowniczo – gaśniczych. Oznakowanie pojazdu i terenu działań. Elementy zabezpieczenia terenu akcji.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- zastosować zasady użycia sygnałów świetlnych i dźwiękowych;
- dobrać miejsce bezpiecznego ustawienia pojazdu;
- ustawić i oznakować pojazd w czasie działań ratowniczo – gaśniczych;
- wymienić elementy zabezpieczenia terenu akcji;
- scharakteryzować zagrożenia wynikające ze specyfiki zdarzenia dla kierowcy i pojazdu.

4. Eksploatacja motopomp i autopomp oraz pomp stosowanych w OSP - 4T, 6P

Materiał nauczania:

Podział pomp pożarniczych. Przeznaczenie motopomp i autopomp. Oznaczenia motopomp i autopomp. Obsługa pomp, uruchomienie, pobór wody z pojazdu, zbiornika zewnętrznego, z hydrantu i od innych pomp. Podawanie wody na linie tłoczne, linie szybkiego natarcia i działko wodno - pianowe. Idea działania układu wodno-pianowego w samochodach gaśniczych. Przyrządy pomiarowe. Konserwacja pomp.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- opisać rodzaje i zasadę działania pomp pożarniczych;
- omówić przeznaczenie motopomp i autopomp;
- określić parametry pomp na podstawie oznakowania;
- uruchomić i obsłużyć motopompę i autopompę;
- omówić urządzenia pomiarowe, odczytać ich wskazania i obsłużyć tablicę sterowniczą układu wodno-pianowego;
- określić wydajność i ciśnienie pomp pożarniczych;
- przygotować stanowisko wodne motopompy;
- podać wodę i pianę na linie tłoczne, linie szybkiego natarcia i działko wodno - pianowe;
- uzupełnić zbiornik (zasysanie, hydrant, pompa);
- podać wodę w różnych warunkach terenowych;
- wymienić urządzenia zasysające w pompach oraz opisać ich rodzaje i sposób działania;
- dobrać paliwo w zależności od rodzaju silnika motopompy;
- przeprowadzić konserwację motopompy i autopompy.

5. Obsługa techniczna samochodów pożarniczych – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Obsługa techniczna samochodów pożarniczych. Przygotowanie samochodu do ruchu drogowego. Podstawowe czynności techniczne, eksploatacyjne i konserwacyjne.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- określić zasady obsługi samochodów pożarniczych;
- określić warunki gwarancji i użytkowania samochodu, czasookresy przeglądów gwarancyjnych i badań technicznych;
- obsłużyć techniczne wyposażenie sprzętu dodatkowego (instalacja wodno-pianowa, nagrzewnica, wyciągarka, blokada mostu itp.);
- wymienić zasady przechowywania paliw i smarów.

6. Eksploatacja agregatów prądotwórczych i osprzętu - 1T, 1P

Materiał nauczania:

Rodzaj sprzętu oświetleniowego. Agregaty prądotwórcze - typy i przeznaczenie. Warunki eksploatacyjno-użytkowe. Obsługa agregatów prądotwórczych i masztów oświetleniowych.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić typy i omówić przeznaczenie agregatów prądotwórczych i sprzętu oświetleniowego;
- obsłużyć agregat prądotwórczy i maszt oświetleniowy;

- wyjaśnić dane techniczne na tabliczce znamionowej agregatu;
- przestrzegać zasad bhp podczas przygotowania i pracy agregatów, masztów oświetleniowych.

7. Eksploatacja hydraulicznych i pneumatycznych zestawów ratowniczych – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Rodzaje ratowniczych zestawów hydraulicznych i pneumatycznych. Warunki eksploatacyjno-użytkowe. Zasady przygotowania pomp hydraulicznych do pracy. Bieżąca konserwacja sprzętu. Bezpieczeństwo eksploatacji.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić narzędzia i osprzęt wchodzący w skład ratowniczych zestawów hydraulicznych;
- wymienić narzędzia i osprzęt wchodzący w skład ratowniczych zestawów pneumatycznych;
- omówić warunki eksploatacyjno-użytkowe ratowniczych zestawów hydraulicznych i pneumatycznych.
- omówić budowę i wyjaśnić zasady przygotowania do pracy ratowniczych zestawów hydraulicznych i pneumatycznych;
- zastosować zasady bhp podczas przygotowywania zestawów do pracy i w czasie pracy z zestawami;
- przeprowadzić bieżącą konserwację narzędzi i osprzętu.

8. Eksploatacja ratowniczego sprzętu mechanicznego – 1T, 1P

Materiał nauczania:

Rodzaje sprzętu mechanicznego i jego przeznaczenie (pilarka łańcuchowa, przecinarka tarczowa, młot udarowy, wciągarki samochodowe i ręczne). Podstawowa budowa. Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. Obsługa i konserwacja bieżąca.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić podstawową budowę i zasady bhp podczas przygotowania do pracy i eksploatacji sprzętu mechanicznego;
- przygotować ratowniczy sprzęt mechaniczny do pracy i ocenić jego stan;
- wymienić zasady uruchamiania, sprawdzania naciągu łańcucha, uzupełniania paliwa i oleju, obsługi filtra powietrza i świecy zapłonowej pilarek łańcuchowych;
- wymienić zasady uruchamiania, sprawdzania naciągu paska, uzupełniania paliwa, obsługi filtra powietrza i świecy zapłonowej, regulacji gaźnika, wymiany i doboru tarczy w przecinarkach tarczowych;
- omówić przeznaczenie młota udarowego i udarowo-obrotowego, wciągarki silnikowej i ręcznej.

9. Eksploatacja sprzętu ochrony dróg oddechowych – 1T

Materiał nauczania:

Terminy przeglądów, wymagana legalizacja i dokumentacja.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- przestrzegać terminów przeglądów i wymaganych legalizacji;
- scharakteryzować dokumentację eksploatacyjną;
- omówić zasady prowadzenia bieżącej konserwacji.

10. Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych – 1T

Materiał nauczania:

Bezpieczeństwo i higiena służby podczas akcji ratowniczych. Zagrożenia występujące podczas działań ratowniczych oraz szkoleń pożarniczych. Działania ratownicze, pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić warunki bezpieczeństwa pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych;
- omówić kryteria odstępowania od zasad działania powszechnie uznanych za bezpieczne podczas prowadzenia działań ratowniczo – gaśniczych;
- podać przykłady zagrożeń występujących podczas działań ratowniczo – gaśniczych, ćwiczeń oraz szkoleń pożarniczych.

11. Egzamin – 1T, 4P

IV. LITERATURA

1. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. 2009 nr 178 poz. 1380 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. 2013 poz. 1340 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. 1997 nr 98 poz. 602).
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2003 roku w sprawie szczególnych zasad stwierdzania posiadania kwalifikacji przez osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci (Dz. U. Nr 89 poz. 828).
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. 2008 nr 180 poz. 1115).
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 roku w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. 1992 nr 54 poz. 259).
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. 1997 nr 129 poz. 844 z późn. zm.).
9. Zarządzenie nr 8 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie gospodarki transportowej w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej.
10. Wytyczne Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 14 kwietnia 2014 r. z późn. zm. dot. standaryzacji pojazdów pożarniczych i innych środków transportu Państwowej Straży Pożarnej.
11. Adamski A., Zarzycki J., Podstawowe pojęcia i definicje z zakresu ratownictwa w transporcie, Szkoła Główna Służby Pożarniczej, Warszawa 1999 r.
12. Bielicki P., Taktyka działań gaśniczych dla słuchaczy kursu kwalifikacyjnego szeregowych Państwowej Straży Pożarnej, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa, Warszawa 2004 r.
13. Derecki T., Sprzęt pożarniczy do podawania wody i pian gaśniczych, SGSP Warszawa 1999 r.
14. Gil D., Sprzęt gaśniczy, SP PSP Bydgoszcz 2004 r.
15. Gil D., Sprzęt ratowniczy, SP PSP Bydgoszcz 2004 r.
16. Gil D., Wyposażenie osobiste i ochronne strażaka, SP PSP Bydgoszcz 2004 r.
17. Jankowski K., Pruss W., Skubel R., Wciągarki w działaniach straży pożarnych, Szkoła Podoficerska Państwowej Straży Pożarnej, Bydgoszcz 2012 r.
18. Kaliciecki H., Podręcznik kierowcy mechanika straży pożarnych, Instytut Wydawniczy CRZZ Warszawa 1977 r.
19. Kaliciecki H., Motopompy pożarnicze, Instytut Wydawniczy CRZZ Warszawa 1979 r.